

A **házi** feladatok pedagógiai kérdéseiről,

a
házi feladat-politikáról

Szerző

Huszka Jenő

2009

Általában a „részletekről”

A *házi feladat-politika* (itt **nem** a napi politika) egy -egy iskolában a „tanulói társadalom” érdekeit szolgáló elvek, ajánlások, módszertani elvárások, és a hozzá kapcsolódó tevékenységek **tudatosan és célirányosan kialakított rendszerét** jelenti.

A *házi feladatok pedagógiai jelentőségével*, illetve – a házi feladatokhoz kapcsolódóan – a **tanulók**, a **tanárok**, a **szülők** valóságos és lehetséges szerepeivel elsősorban az angol nyelvterületen készített felmérések és tanulmányok foglalkoznak. (Nagy-Britannia, az Amerikai Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália, www.nfer.ac.uk/) Ezekben az írásokban nemcsak a *házi feladatnak a mai nevelési gyakorlatban* betöltött szerepéről lehet olvasni, hanem azokról a *szakmai-módszertani vitákról* is, amelyek az otthoni tanulmányi munkával kapcsolatosak. Ide sorolhatók például a házi feladatok elkészítésekor igénybe vehető források (könyvek, segédanyagok). A különféle alternatív segítő formák (iskolai könyvtárak, közkönyvtárak vagy az ún. „*házi feladat-klubok*” által interneten is elérhető szolgáltatások) igénybevételének lehetőségei.

A *magyar oktatási intézmények* között kevés olyan van (ha egyáltalán van) amelyik rendelkezik a saját házi feladat-politikáját megfogalmazó szakmai dokumentummal. Ettől függetlenül *házi feladatot* (pl. *írásbeli, gyakorlati, szóbeli*) *minden iskolában adnak*.

Fontosnak tartják a tanárok a **házi feladat pedagógiai, szociális és egyéb hatásait**. Úgy vélik például, hogy az iskolán kívüli munka *javítja a tanulói motivációt, fejleszti a készségeket*, és – bizonyos esetekben – egyértelműen *javítja-növeli a tanulói teljesítményt* is.

Az általánosan megfogalmazottakon kívül fontos azonban a **gyakorlatban** előforduló „*részletekre*”, a bennük lévő *különbségekre* és a *szélsőségekre* is figyelni!

Gondolok itt arra, hogy a szaktanár hányszor, mennyi, milyen munka-és időigényes vagy nehézségi fokú feladatokat ad tanítványainak. Az otthoni tanulmányi munkából mennyi időt vesz igénybe az írásbeli feladatok elkészítése?

A szaktanár hogyan készíti elő a tanulók otthoni tanulmányi munkáját, ezen belül az írásbeli házi feladatok megoldását? Mennyire veszi figyelembe, hogy a tanulónak több tantárgyból is adhatnak a következő napra feladatokat? Milyen szerepet tölt be a házi feladat a tanulásszervezésben? Hogyan ellenőrzi és értékeli a szaktanár (ellenőrzi, értékeli-e egyáltalán!) az otthoni (írásbeli) munkát? Milyen lehetőséget biztosít a felmerülő egyéni kérdések (problémák, sikertelenségek okainak) megbeszélésére? Milyen súlya van a házi feladatoknak a tanulói teljesítmény minőségében? Differenciáltak a házi feladatok, vagy mindenki azonos feladatot kap? A házi feladat adásának szándéka mennyire alkalmazkodik az éppen aktuális didaktikai-pedagógiai folyamatokhoz? Milyen segédletek (digitális és egyéb eszközök, szakirodalom stb.) alkalmazását javasolja?

Ha csak a fenti kérdéseket tekintjük, akkor azokból is adódik, hogy szükség van a fenti kérdések megválaszolásához, egy **egységeshez közelítő, úgynevezett „háromcsatornás” (tanuló, tanár, szülő) álláspont iskolai szintű kialakítására.**

Természetes az is, hogy mindig vannak olyan „részletek”, amelyek a szaktanárok egyéni megítélése alapján működnek csak eredményesen!

A tanári szemléletmódot egységesítő házi feladat-politika tartalmáról

Ezt a „politikát” (megfelelő előkészítés után) az iskolavezetés fogalmazza meg a nevelőtestület számára, amely **szakmai ajánlásokat** és **módszertani elvárásokat** is tartalmazhat.

A **szakmai ajánlás** megfogalmazható általában (esetleg tantárgycsoportokra, oktatási szintekre, vagy tantárgyakra lebontva), mint szaktanári kötelezettség, például a következők köré csoportosítva:

- a) Milyen szintű elvárás (elvárás-e) a házi feladatok *változatos típusainak* alkalmazása (gyűjtőmunka, ismétlés, előkészítés, szövegfeldolgozás, gyakorlati megfigyelés, adott problémát (problémákat) tartalmazó feladat megoldása stb.).
- b) A feladatok (pl. írásbeli) elkészítésére fordítható *napi-heti időmennyiség korlátai*.
- c) Az otthon elvégzett tanulmányi *feladatok ellenőrzésének és értékelésének szabályai*.
- d) A tanulói *teljesítmények értékelésében* a házi feladatok elkészítésének súlya.
- e) A *differenciálás* lehetőségének alkalmazásai.
- f) Az írásbeli házi feladatok *gyakoriságának* szabályai.
- g) Mit ért a nevelőtestület az alatt, hogy *elegendő időt biztosít* a házi feladatok elkészítésére?
- h) A feladatadás mennyisége és minősége hogyan alkalmazkodik az *életkori sajátosságokhoz*?
- i) Milyen feladatai vannak a szaktanárnak abban, hogy a *tanulók világosan tudják, mit kell tenniük* (tanulói jogok)?
- j) A témában milyen *kommunikációs és együttműködési kötelezettségei* vannak a pedagógusnak a szülőkkel kapcsolatban?
- k) Ha a *szülők* maguk is részt kívánnak venni gyermekeik otthoni felkészülésében, akkor az iskolától *hogyan kérhetnek tanácsokat*, útmutatást annak érdekében, hogy maguk is segíteni és ellenőrizni tudják az otthoni tanulmányi munkát?
- l) Mennyire tartja az iskola fontosnak, hogy a tanulók melyik napon, melyik tantárgy tanulására (pl.: házi feladat-napló) *mennyi időt fordítottak*.
- m) Hogyan *gyűjt* az iskola információkat a *tanulók otthoni tanulási szokásairól*, munkamódszeréről, az egyes tantárgyakkal kapcsolatos *attitűdjeikről* stb?
- n) Hogyan *gyűjti össze* az iskola a témával kapcsolatos *szülői észrevételeket*, és azokat hogyan építi be a tanulásszervezés folyamatába?

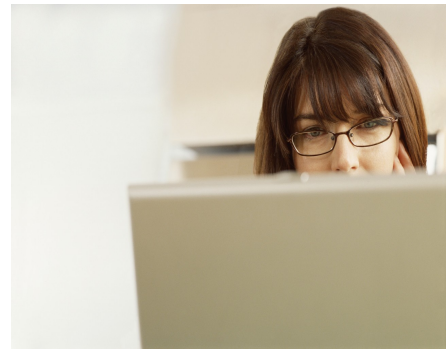

A **módszertani elvárások** az egyes tantárgyak elsajátításának megkönnyítését szolgálják az által, hogy az *otthoni (vagy nem tanórai) munkához*, általában az *egyéni tanulásszervezéshez adnak segítséget*.

Ezek például a következők köré csoportosíthatók:

- a) Alapvető *elvárás a tanórán*, hogy a szaktanár a házi feladatok megoldását *elősegíti, előkészíti*. Különösen vonatkozik ez az írásbeli feladatokra (matematika)!
- b) A házi feladatok kijelölésénél figyelembe kell venni, hogy az *adott feladat legyen összhangban a tanulók képességeivel*.
- c) A házi feladatok kitűzésében világosan *érvényesülni kell a háromféle szándéknak*, amely alapján kijelölik az otthon elvégzendő tennivalókat:
- erősíteni kívánják az órákon megtanultakat,
 - fejleszteni akarják az adott témában a tanulók különféle készségeit,
 - az új anyagot akarják előkészíteni a kijelölt feladatokkal.

- d) A feladatok kijelölésénél nem csak a tankönyvek használhatók. Lehetőség szerint *törekedni kell a feladatlapok és a digitális eszközök* (pl.: kvíz ismeretjellegű tudáselemek próbája) alkalmazására is.
- e) A *házi feladatok* (különösen az írásbeli) *ellenőrzését* úgy kell megszervezni, hogy az ne menjen a következő téma megbeszélésének, feldolgozásának rovására.
- f) A feladat *megoldásához kapjanak* a tanulók olyan adekvát *támpontokat*, amelyek motiválttá teszik őket a másnapra való felkészülésben.

- g) A házi feladat elkészítésének elmulasztását, hiányosságát, hogyan kell (kell-e?) *szankcionálni*.
- h) Az *írásbeli házi feladat* (pl. matematika) többféle funkciót betölthet.

- Lehet „hasonló”, az órán megoldott mintafeladathoz. Ez lehetővé teszi a tanult megoldási módszert átismételni, önálló megoldással elsajátítani. Elakadás esetén az órai feladat elemezhető és felhasználható.
- Másik lehetséges típus, a házi feladat által elsajátíttatja, „gyakoroltatja” valamely definíció, képlet, műveleti azonosság stb. használatát több apró feladat által.
- Harmadik lehetséges eset, ha a házi feladat a tanórai munka „továbbgondolandó” változata, (kitekintés) amellyel felmérhető, ki képes továbbhaladni, ki rendelkezik ötletekkel, ki hajlandó gondolkodni, időt szánni az önálló problémamegoldásra.

(A rossz házi feladat olyan, hogy amit nem sikerül órán elkészíteni, azt feladják otthoni munkára; véletlenszerűen kijelölt feladatok; erőn felüli teljesítményt elváró feladatok stb.!)

A házi feladatra fordított idő és a tanulói eredmények kapcsolata

Ami a fejezet címében jelzett **két tényező** (idő és eredmény) **közötti létező összefüggést** illeti, számos tanulmány és a saját tapasztalatom is megerősíti. A tanulásra fordított idő (benne az írásbeli feladatok megoldására fordított idő) mennyiségének növekedésével egyenes arányban nő az iskolai teljesítmények szintje.

Az is kijelenthető, hogy a házi feladatok az ún. *nem intézményi teljesítményt* is pozitívan befolyásolják. Ezeknek köszönhetően nő (nöhet) például a tanulók **önfegyelme** és az önálló **problémamegoldó képessége** is.

Az adott témával kapcsolatos kutatásokból ismert az a tény is, hogy *az időmennyiség emelkedése csak egy bizonyos szintig jár együtt* növekvő tanulmányi eredményekkel. Pl.: a naponta három óránál többet tanulók tanulmányi teljesítménye gyakran rosszabb, mint az egy-három órát ráfordítóké. (Ezt a tapasztalatot természetesen ezeknek a tanulóknak a társaikénál rosszabb tanulmányi készségei, módszerei is magyarázhatják.)

A házi feladat tehát – bizonyos mértékben – tovább szélesíti (szélesítheti) az amúgy már meglévő szakadékot az alul teljesítő és a jól teljesítő tanulók között.

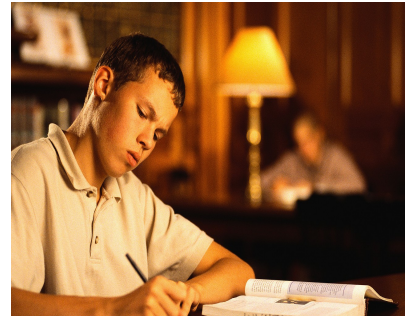
A házi feladatra fordított időmennyiség és az eredmények közötti **összefüggés** alakulását természetesen az is befolyásolja, hogy:

- milyen életkorú gyermekekről van szó,
- milyen jellegűek a feladatok,
- az otthoni munkát rendszeresen értékelik-e a tanárok vagy nem.

Az *életkori tényezők*, befolyása úgy érvényesül, hogy a kisebb gyermekek esetében ilyen összefüggés kevésbé mutatható ki, mint a középiskolák tanulóinál.

A feladatok elsősorban akkor tudnak *számottevő mértékben hozzájárulni a teljesítmény-növekedéshez*, ha a szaktanár megfelelően **előkészítette** az otthoni munkát, és **megvannak a sikeres teljesítésükhöz szükséges faktorok**, amelyek a következők:

- külső tényezők (pl.: a szociokulturális háttér)
- ún. „osztálytermi” faktorok (pl.: a házi feladatokkal kapcsolatos pozitív szemléletmód)
- otthoni-közösségi faktorok (pl.: szótárak, számítógép).

A házi feladatnak azonban **nemcsak pozitív hatásai vannak**, hanem negatívok is lehetnek. Ezek között a legfontosabbaknak tartom:

- a *megcsömörlést* (a tanulón úrrá lesz a fáradtság, elveszti érdeklődését),
- a *szabadidős tevékenységek lehetőségeinek elvesztését* (túlméretezett feladatok),
- a tanulók *a feladatokat másokéről másolják le, netán másokkal készíttetik el* (félnek a szankcióktól).

A házi feladatokra fordított időmennyiség kérdését vizsgálva a *fiúk, és a lányok között* szignifikáns különbséget lehet megállapítani. A lányok általában több időt fordítanak az otthoni felkészülésükre, mint a fiúk. Az utóbbiak az iskolán kívüli idejükben sokkal szívesebben sportolnak, vagy a kortársaikkal közös programokon vesznek részt. A lányok szívesen beszélgetnek az iskolai feladataikról. Összességében az a tapasztalatom, hogy a *fiúk körében gyakoribb a házi feladatok elleni tiltakozás*.

A házi feladatokkal kapcsolatos tanulói attitűdökről

Általános tapasztalatom (megfigyelések, kérdőíves interjúk alapján): ahol a házi feladattal kapcsolatos attitűdök – akár a tanulók, akár a tanárok, akár a szülők részéről – pozitívak voltak, ott a házi feladatok teljesítménynövelő hatásai is jobban érvényesültek. Éppen ezért azt vallom, hogy a „körültekintően” kijelölt házi feladat egyike lehet azon faktoroknak, amelyek az iskola és az iskolai oktatással kapcsolatos pozitív attitűdöt kialakítja.

Ehhez természetesen szükséges, hogy a tanárok és a tanulók a házi feladatot a tanulási folyamat fontos részének tekintsék. Olyan folyamatnak, amely **kreativitást igényel**, másrészt **megfelelő** (nem túlméretezett) **intellektuális kihívás is** egy-egy tanuló számára. Ugyanakkor olyan *feltételrendszereket* is biztosít, pl. a matematika házi feladatok elkészítéséhez, amely az „átlagos” képességű tanuló számára is **saját szintjének megfelelő sikerélményt „garantál”**.

Jól szolgálják ezt a *projekt típusú feladatok!* Itt – egy-egy feladaton belül is- az egymásra épülő **kérdések között mindig vannak** a „lassúbb észjárású” tanulók számára is a *tőlük elvárható erőfeszítést* igénylők, megválaszolhatók.

Az előbb említett tantárgynál maradva azt tapasztaltam, hogy az általam készített *megoldási ötlettárak* vagy a megoldási ötlet kialakulását segítő *kérdéshalmazok* (egy-egy feladat megoldása előtti) megválaszolása sokkal jobban szolgálta a **pozitív attitűd kialakulását**, (a teljesítménynövelést) mint a hagyományos feladatgyűjtemények megoldásainak „kimásolása”.

Az írásbeli házi feladatok (matematika) ellenőrzésének és értékelésének **formája és tartalma** is lehet az attitűd kialakulása szempontjából igen kedvező, ha nem megszegyenítő (ellenállást kiváltó), hanem megértő, a jól teljesítők munkáját elismerő, adott esetben a hibák, vagy a **felmerülő problémák egyéni megoldására koncentráló**.

Mindez természetesen oda vezethető vissza, hogy a szaktanár és tanítványai között a „kezdetekkor” ebben a témában **milyen megállapodás** (van-e egyáltalán ilyen?) **történt a kölcsönös elvárásokat illetően**. (Ez, pl. azért is lényeges, mert ha az ellenőrzésre fordított idő a tanóra túlnyomó részét kitölti, akkor ez láncszerűen ismétlődik, amely a továbbhaladás rovására megy.)

Gyakran előfordul az is, hogy a házi feladat „konfliktusba kerül” a tanulók által nagyon kedvelt sportolási vagy egyéb társasági eseményekkel, rendezvényekkel, tanítási szünetekkel. Ennek oka rendszerint az, hogy a tanárok nincsenek tekintettel ezekre az esetekre (pl. a tanítási szünetre adott többszörös feladatok) **vagy alul értékelik a napi házi feladat időigényét**.

Az is **fontos tényező**, hogy a szülők a házi feladatok, azok gyakorisága, típusa stb. alapján szereznek benyomást és *alakítanak ki maguknak véleményyt gyermekeik iskolájáról*.

A feladattípusok megválasztásának egy lehetséges módja

Ha a tanulónál tapasztalható **tanulási nehézségek** és az **otthoni felkészülés problémái** közötti összefüggéseket egymástól jól elkülöníthető csoportokba rendezzük, akkor a következő *tanulói kategóriákat* és az *ezekhez kapcsolódó stratégiákat* különböztethetjük meg:

- az adott tanulónál *jelen van egyfajta tanulási nehézség a házi feladat terén* jelentkező külön *problémák nélkül is,*
- a tanulóra az *átlagos teljesítmény* a jellemző, a *házi feladatok azonban problémát* jelentenek,
- a tanulóra az *átlagos teljesítmény* a jellemző, a *házi feladat elkészítése nem jelent problémát.*

Az **első** csoportba tartozók számára *a valós életből vett feladat-típusok* kijelölése és a jó megoldások jutalommal, elismeréssel, dicsérettel stb. való megerősítése ajánlott. A **második** kategóriába tartozóknak célszerű az ún. *házi feladat-tervezők* (a probléma leküzdését segítő, célirányosan kijelölt feladatok) segítségével összeállított munkákat kijelölni. A **harmadik** csoport képviselői, leginkább azzal motiválhatók, ha tanári segítséggel, *saját maguk tervezik meg házi feladataikat*, annak témáit és mennyiségét is. Elismerem, hogy ez a pedagógus számára igen munkaigényes „beavatkozás”! Tapasztalatom viszont egyértelműen az, hogy alkalmazása észrevehetően javította a tanulói teljesítményeket.

Házi feladat a rosszul teljesítő tanulók számára

E probléma kezelésében különös jelentősége van annak, hogy a gyerekek otthoni munkájának segítése érdekében **a szülőkkel (kollégiumi nevelőkkel, a szülőket helyettesítőkkel) megfelelő kapcsolatot tudjanak tartani a pedagógusok.** Tapasztalatom, hogy a **jó kapcsolatnak** köszönhetően a javuló minőségű házi feladatok eredményeként, a tanulók iskolai teljesítménye is nőtt.

A tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek esetében a figyelem és a motiváció javítását, illetve a készségfejlesztést célzó házi feladatok pozitív tapasztalatokat mutattak.

Ezek közül legjobban azok a feladatok tetszettek, amelyeket (az otthoni erőfeszítések után) a következő tanórán közösen fejezhetek be, és legkevésbé az egyénre szabott feladatok (a kudarcélmények miatt) váltották ki elismerésüket. Ebben természetesen szerepe van annak is, hogy a sikertelen házi feladat általában *igen erős érzelmi reakciókat* vált ki az adott csoportba tartozó tanulókból, amire feltétlenül oda kell figyelni!

Ezt a figyelmet indokolja az a tény, hogy a tanuló saját tudásának, világképének horizontjáról értelmezi a tananyagot. Úgy érti meg, ahogy meglévő kognitív sémái alapján megértheti. Nekünk, tanároknak kell megérteni ezeket az értelmezéseket, hogy esélyünk legyen e kognitív sémák befolyásolására.

Tehát tudnunk kell értelmezni a tanulók megnyilvánulásait, gondolkodásmódját. Ez az első lépés ahhoz, hogy kezelni tudjuk a tanulási nehézségekkel küszködő gyerekeket és az érzelmi reakcióikat!

Ezek után gondolkodhatunk azon, hogy milyen új lehetőséget teremtsünk (pl. az otthoni munka során) arra, hogy a tanulók új tudásukat a tanulásitól (tanóraitól) eltérő kontextusban is alkalmazni tudják a körülöttük zajló életesemények megértése érdekében.

A fentiekből jól érzékelhető, hogy a házi feladatok kérdéseinek megfelelő kezelése igen nagy szakmai lehetőségeket kínál az iskoláknak a tanulmányi eredmények jobbítására való törekvésekben.

A házi feladat-készítés körülményei

Körülmény alatt a házi feladatát készítő tanuló *fizikai környezetét*, másrészt a munka során *felhasználható forrásoknak, indíttatásoknak* a jellegzetességeit értjük.

A tanuló *fizikai környezetének* leginkább meghatározó alkotóelemei:

- a nyugodt, biztonságos otthon,
- az olyan családtagok megléte, akiknek van idejük és energiájuk foglalkozni a gyerekekkel,
- a megfelelő anyagiak, amelyek lehetővé teszik a szükséges eszközök és felszerelések beszerzését,
- a megfelelő lélektani források, melyek elsősorban a szülői támogatás meglétében érvényesülnek,
- a szülők mennyire vesznek részt a gyermek tanulmányi munkájában.

A tanulók többsége otthon (kollégiumban) készül fel a másnapi iskolai tanórákra. Viszonylag kevés azoknak a tanulónak a száma, akik a könyvtárat (közösségi, vagy iskolai) választják. (Angliában ismertek az iskolai könyvtárban működő *házi feladat-klubok*, ahová várják a tanulási nehézségekkel vagy szociális problémákkal küszködő diákokat is. Itthon is érdemes lenne elgondolkodni e szakmai kihívás megvalósítási lehetőségén!)

A **körülmény** szempontjából fontos a következőkre is tekintettel lenni:

- egyedül tanulnak-e szívesebben vagy inkább másokkal együtt,
- a tanulás során melyik érzékszervüket használják legszívesebben, pl. az auditív, vizuális, taktilis (tapintás) vagy kinezetikus (mozgás okozta érzet) eszközöket részesítik-e előnyben,
- a gyerekek tanulás közben nyugodtan ülnek-e vagy éppen járkálnak, esetleg el-elmajszolgatnak valamit a munka közben vagy nem.

Ausztrál kutatók tapasztalatai szerint az *egyéni tanulási stílus sajátosságainak* és lehetőségeinek figyelembevételével kijelölt házi feladatok esetében a tanulók teljesítményei **észrevehetően jobbak voltak, mint a többieké.**

Megfigyelték azt is, hogy azok a tanulók, *akik saját magukat ösztönzik* lényegesen jobb teljesítményt értek el, mint akik a szülők, illetve tanáraik ösztönzésére tanultak.

Vannak tanulók, akik a *fennhangon való tanulást preferálják*, mások inkább *vizuálisan* tanulnak. Van, aki *egy helyben ülve*, jól megvilágított íróasztalnál szeret tanulni, de van olyan is, aki *fel-alá járkálva* tud jobban koncentrálni.

Különbségek mutathatók ki még abban is, hogy a *lányok között sokkal többen tanulnak folyamatos háttér-zaj* (pl. televíziózás, rádió) közben, mint a fiúk.

A tanulói teljesítmények mindezekon kívül összefüggenek a *családok és az iskola strukturális* jellemzőivel is. Az előbbihez sorolható a testvérek száma, a születési rangsor vagy a szülői ráhatás erőssége. Az utóbbihoz a tananyag jellege, a tanári felkészültség szintjei, az iskola csoportképző módszerei is. Ezek a tényezők a nemek, az etnikai háttér és a szociális osztály szerint újabb variációkat alkothatnak. Mindezek az elemek, bár több áttétellel ugyan, de hatást gyakorolnak a házi feladat elkészítésének környezetére is.

Az iskolás gyermekeket körülvevő *szociális környezetet* egyéb módokon is lehet jellemezni. Nem mindegy az, hogy a tanuló:

- magas vagy alacsony szinten teljesít,
- közepes vagy alacsony jövedelmű családból származik,
- többségi vagy kisebbségi kultúra veszi-e körül,
- a szülők magasan vagy alacsonyan képzettek.

Minél több időt fordítanak egy családban, otthon, tanulással összefüggő tevékenységekre – például olvasásra –, annál eredményesebb lesz a tanuló az iskolában.

Az otthoni olvasással kapcsolatban sajátos módszertani különbségek is megfigyelhetők. *Ahol a szülők odafigyelnek arra is, hogy gyermekeik megértsék, amit olvasnak, és hogy érdekelje őket az olvasmány, eredményes iskolai pályafutásra számíthatnak.*

Ezzel kap az iskola is támogatást abban, hogy a tanítás- tanulás nem az információk egyszerű átadása-átvétele, hanem az **értelmezések bonyolult folyamata.**

A matematika írásbeli házi feladatokról és értékelésének körülményeiről

Az általános tapasztalatok és a rájuk épített gondolatok után egy *lehetséges szemléletmódot és erre épülő gyakorlatomat szeretném megosztani* a kedves olvasóval.

Ma legtöbb iskolában (tisztelet a kivételeknek) **mi is az általános gyakorlat?**

A tanulók írásbeli házi feladatra (egységesen) a tanóra végén 2-5 feladatot (tankönyvi, és/vagy feladatgyűjteményből kijelölt; szaktanár által lediktált) kapnak, amely valamilyen tartalommal (jobb esetben pedagógiai- didaktikai megfontolásokkal) kapcsolódik a tanórán tanultakhoz.

Egy új anyagrészt is „feldolgozó” tanórán közel sincs annyi idő, hogy legalább hasonló számú „példát” valamilyen tanóraszervezés (tanulásszervezés) keretében megoldjanak.

Pontosabban: a probléma-felismeréstől a problémamegoldásig a tapasztalatokat elemezzék, a közös munkát kiértékeljék.

A következő tanórán (jobb esetben) az otthoni munka értékelésekor derülnek ki a „megválaszolást igénylő kérdések”(az első visszacsatolás). Itt világosodik meg (ha egyáltalán megvilágosodik) az előzőekben (Feladattípusok megválasztása c. fejezet) kifejtett gondolat alapján, hogy a szaktanár megértette-e a „tanulói értelmezéseket”, és hogyan sikerült a „tanulók kognitív sémáinak befolyásolása”.

Ezzel kapcsolatban egy igen fontos **önvizsgálati kérdés** merül fel bennem! Vajon jónak tartjuk azt a tanárt, *aki csak egy egész osztályt lát a tanórán és nem az egyes tanulókat?* Meggyőződésem, hogy a **tanári tudatosságnak ki kell terjednie az egyéni különbségek figyelembevételére és a differenciálásra** a házi feladatokkal kapcsolatosan is. Mindez elsősorban nem tanári tevékenységet jelent, hanem sokkal inkább **gondolkodásmódot**, amely nem csak a tanórára terjed ki, hanem jelen van a tanórán kívül is.

Az írásbeli házi feladat természetesen **nem választható el** az egész tanulásszervezési folyamattól (a tanuló fejében az új tudás megkonstruálásától). Azzal szerves egységet alkot! Célja természetesen az, hogy ez az új „tudáselem” minél szélesebb kapcsolatrendszerbe (tudásrendszerbe) ágyazódjon a felhasználhatóság érdekében.

A szaktanár joga annak megítélése, hogy minden tanóra végén kijelöl (bizonyos mennyiségű) **kötelező írásbeli házi feladatot**, vagy csak akkor, *ha*

- *kellő körültekintéssel előkészítette,*
- a megoldás *kellő kreativitást és intellektuális kihívást* jelent (egyéni is) növendékei számára.

(A megszokásból adott kötelező írásbeli házi feladatoknak a tanulmányi teljesítményre, legtöbb esetben, kedvezőtlen hatásai vannak.)

Adott esetben ez **nem azt jelenti, hogy a tanulónak nincs otthoni munkája!** Inkább azt, hogy **lehetőség adódik** a szaktanár számára, a leginkább kedvező és indokolt szempontok szerinti **differenciálásra**.

Ahol szükséges, ott lehet a feladat pl.:

- az „elméleti ismeretek” adott szempontok szerinti ismétlése,
- a témához kapcsolódó, a korábbiakban tanult „tételek” adott rendszerbe foglalása,
- ábrák, grafikonok készítése és adott szempontok szerinti csoportosítása,
- számítógép használatának gyakorlása,
- internet segítségével, az adott témához információk, adatok gyűjtése,
- digitális tananyagrészek tanulmányozása,
- adott témához kapcsolódó képletek vagy kifejezések összegyűjtése,
- tanulói team által feladatlap készítése,
- egyénre szabott feladatlap kitöltése,
- a témával kapcsolatos, a mindennapi életben előforduló adatok, „megválaszolást” igénylő gyakorlati kérdések gyűjtése,
- gyakorlati jellegű feladatok (pl.: testek hálójának elkészítése)
- mérési jellegű feladatok stb.

Sok esetben ennek a „gyűjtő munkának” az „eredményeit” kicserélhetik a tanulók (kooperatív tanulásszervezés), vagy prezentáció (kiselőadás) formájában közreadhatják (kommunikációs készség fejlesztése)!

Ahogy a szaktanár megtervezi egy-egy fejezet előtt a téma tartalmi és módszertani „feldolgozását” (tanulásszervezést), ennek megfelelően célszerű az írásbeli házi feladatokat is megtervezni.

A **tervezés** mindig egyfajta dialízis előzze meg! Ennek tapasztalatai alapján történhet a szóba jöhető (szükség esetén változtatható) *tanórai mintapéldák összeállítása*.

Ehhez és a dialízis eredményeihez igazodóan lehet elkészíteni azt a „teljes egységet” felölölő feladatsort, amelyet a tanulók otthoni munka keretében (az ésszerűség határain belül differenciáltan) oldanak meg.

Ebben a feladatsorban *célszerű külön jelölni* pl., hogy alapszintű, középszintű vagy emelt szintű. „problémamegoldást” igényel egy-egy feladat. Lehet hozzá készíteni *megoldási ötlettárat*, vagy megadni olyan egyéb forrásokat, amelyek a nehézségekkel küszködő tanulókat segíti.

A tanulóktól, a szaktanártól és kapcsolatuktól függ, hogy a téma elején előre megismerhetik ezt a feladatsort, vagy csak mindig az éppen aktuális részleteket. (Nekem kedvezőbb az a tapasztalatom, amikor előre megismerhették az otthoni munkára szánt feladatokat. Ehhez természetesen kell egy olyan tanulói gondolkodásmód kialakulása, amely a házi feladatokat is a tanulásszervezés, a saját tudás kialakításának fontos részévé teszi.)

Az **írásbeli munkák tanórai „értékelése”** sokkal **eredményesebb**, ha a tanulók által szabadon összeállított „team” (általuk előre ismert időpontban) a tanóra elején prezentációs formában *beszámol a megoldásról*. (Az osztály minden tanulója valamelyik team tagja!) *Ennek keretében lehetőség van* a sikeres munka elismerésére, az új ötletek megbeszélésére éppúgy, mint a felmerülő problémák elmondására (egyéni is, aki külön segítségre szorul) és orvoslására.

Fontos, hogy az adott tanulókról kiderüljön: milyen részletet sikerült megoldani, a feladat elemzésével volt a problémája, nem vette észre az összefüggést, számolási hibát követet el stb.

Időtakarékossági szempontok miatt is hasznos, ha **a prezentálás nem terjed ki, például a részletszámolásokra** (lényegkiemelés, összeszedett kommunikáció, alapvető tájékozottság)!

Lényeges viszont az elemzés folyamatának (modellalkotásnak), **az összefüggéseknek, a megoldási terv egyes lépéseinek, a részeredményeknek, a végső megoldás eredményének vázlatos** (indokolt esetben táblai vagy projektoros) **bemutatása**.

Ebből értenie kell a tanulónak további teendőit, különben a tanórai együttműködés eredményessége kérdőjelezhető meg!

A további tevékenység **közös bizalomra épül!** Ez a tanulókkal kötött közös **szabályalkotás** tartalmától és az abban foglaltak megvalósításától függ.

Saját gyakorlatomban ez (vázlatosan, a teljesség igénye nélkül) a következőket jelentette:

- a prezentációval egyidejűen mindenki ellenőrizte saját munkáját, jelölte a hibát, vagy a hiányosságot,
- a prezentáció után, akinek kérdése, kiegészítése, új ötlete volt azt elmondhatta,
- a *részletes javításokat, kiegészítéseket*, – az elhangzottak figyelembevételével- *otthoni munka* keretében kellett elvégezni és a következő órán bemutatni,
- aki egyéb elfoglaltsága miatt nem tudta elkészíteni házi feladatát, az óra elején köteles volt tájékoztatni, majd a következő órára (pl. új feladatokkal) bepótolni és bemutatni,
- aki a megállapodásban foglaltakat ismételten elmulasztotta, ott a szülők tájékoztatására került sor és a tanuló magatartásának és szorgalmának minősítésébe beszámítottuk.

A tanulókkal való közös megegyezésünk alapján külön füzetbe dolgoztak otthon. Havonta egy alkalommal ezeket a munkákat átnéztem, értékeltem, összevettem az egyéb tanulói teljesítményekkel.

A **fenti rendszerrel kapcsolatban** tudni kell még azt, hogy a tanulói teljesítmények értékelése (ugyancsak a közös megállapodás értelmében) nem „egy felelet, egy érdemjegy alapján” történt, hanem *havonta kaptak egy érdemjegyet*, amely több (bizonyos esetekben javítható) részteljesítményt (például a prezentáció) foglalt magába.

Ez által vált a *tanulásszervezés és az értékelés* fontos részévé **az írásbeli házi feladatok** elkészítése is!

